

Antik Yunan tragedyasının temel motifi gelmekte olan bir felaketin görülüyor olması ama önünün alınamamasıdır. Örneğin Sofokles'in "Kral Oidipus" öyküsünde kâhinler doğacak bebeğin büyüüp babasını öldüreceğini ve annesiyle evleneceğini öngörürler. Dehşet içinde kalan anne ve baba bebeği öldürülmek üzere bir hizmetçiye teslim ederler. Ama bebeğe kıyamayan adam çocuğu uzaklara gönderir. Yıllardan sonra bu genç bir kavgada tanımadığı babasını öldürür ve dul kalan annesiyle de, yine gerçeği bilmeden evlenir. Olaylar anlaşılınca da "trajedi" yaşanır ve herkes şoka girer. İki bin beş yüz yıl kadar önce seyirciler bu tür bir gelişmeyi nasıl algıladılar acaba? Herhalde kaderin kaçınılmazlığını, evrenin ve çevrenin korkunç gücünün karşısında zavallı insanın acizliğini görürlerdi. Belki de bugün anlayamayacağımız, hissedemeyeceğimiz başka şeyler de yaşarlardı bu olayları seyredirken. Örneğin, inatçı çabanın beyhudeliğini veya mazoşistçe bir tatmini.

Yunanistan'da yaşananlar aslında tam değil, yarım tragedyaya gibidir. Her ne kadar küçük sayıda bazı "kâhinler", yani ekonomistler, siyasiler ve aydınlar ekonomik gidişin hiç de rasyonel olmadığını söylemiş ve yaklaşmakta olan felaketi bildirmiş olsalar da, yıllarca hiçbir tedbir alınmamıştır. Oysa Antik dönemde anne baba çocuklarını bile gözden çıkarmışlardı! Ama ne çağdaş Yunanlı siyasiler – alacakları oyları hesap ederek - popülist siyasetlerinden şaşmışlar, ne de seçmenler - borçlanarak hediyeler sunan - yöneticilerinden olmak istemişlerdir. Ben şahsen 1980'li yıllarda sosyal sigortanın ve Olimpik Hava Yolları'nın ekonomik olarak çıkmazda olduklarını tartıştığımı hatırlıyorum. Basit bir hesapla yaşlanmakta olan bir nüfusun gittikçe daha erken emekliliğe ayrılmayacağını anlamak için aslında kâhine de gerek yoktu. Ama bu konuda hiçbir tedbir alınmadı.

Kolay ve ucuz paranın sağladığı refahın çok hoş olduğunu ama aynı zamanda girişimciliği, rekabeti ve dengeli bir harcamayı desteklemediği ve hele toplumsal tasarrufu sağlamadığı çok geç, hatta belki hala anlaşılmamış olması da bugünle antik tragedyadan farkını gösteriyor. "Ecdat", trajedinin sonunda kendilerini cezalandırıyorlardı ve o eski seyirciler "katharsis" dedikleri "haklanma duygusunu" (veya ne olduğunu bugün anlamadığımız bir duyguyu) yaşarlardı. Bugünküler ise yalnız kızıyorlar. Ama neye kızdıklarını anlamak kolay değil: Kendilerinin serbest iradeleriyle üst üste seçtikleri siyasilere mi, doğruyu söyledikleri için oylarını esirgedikleri siyasilere mi, yanlış kararlar almış ve altın yumurtlayan tavuğun sırrını hiç araştırmak istememiş olan kendilerine, çalışma kuralları önceden belirlenmiş olan ve sır içermeyen piyasaya mı, kapitalist düzende kâr peşinde olan iş adamlarına mı, "kadere" mi? Sahi neye kızıyorlar?

İflas kapıya dayanınca şimdi günah keçisi aranıyor. Oysa sürünün bütünü suçludur. Toplum olarak yaşanan bir gidişin sonuna varılmıştır. Ekonomik sorunun tartışması aslında bitmiştir. IMF yol hatırasını çizmiştir. Alternatif yol öneren de zaten yoktur. "İstemezük" çılgınlıklarının pratik bir anlamı varsa, bu, sosyal kesimler arasında bedelin nasıl paylaşılacağı sorunudur. İtiraz eden

toplumsal kesimler “ben değil bedeli öbürü ödesin” demektedirler. Bu anlaşılır bir istektir ve belki bu açıdan bazı düzenlemelerin yapılması olanaklıdır. Ancak böylesine ağır bir krizin aşılması için herkesin katkıda bulunması gerekliliği kesindir. Bir de uzun sürede sağlanması gereken kalkınmanın engellenmemesi ve yatırımcıların teşvik edilmesi için iş dünyasının korunması da gereklidir. Kapitalist ve piyasa ekonomisinin ne olduğunun çok iyi bilmesi gereken “sosyalistlerin” bu alanda hayalî önerileri bu dönemde hiç yapıcı olmamaktadır.

Aslında bu aşamada Yunanistan’ın temel sorunu ekonomik değil artık siyasi ve toplumsaldır. Ekonomik yol haritası (AB ve IMF tarafından) çizilmiştir ve başarılı olma olanağı vardır, ama uygulaması sorunludur. Dirençle, siyasi ve sendikal eylemlerle, işgallerle, sokak eylemleri ve benzeri “güç” mücadeleleriyle ekonomik isteklerinin elde edildiğini son yılların pratiği içinden öğrenmiş olan (aslında buna şartlanmış olan) halk, arkalarına Yunan Komünist Partisini, Sol Birliğini ve “muhalafeti” de alarak eylemlerini sürdürmeye kararlı görünmektedir. Kazanımlarından fedakârlık etmek istememektedir. “Muhalefette” olan güçler her zaman maksimalist isteklerden yana çıkmışlardır.

Bu alanda kimse masum değildir ve hiçbir kesim ötekilerden daha iyi değildir. Yeni Demokrasi Partisi’nin lideri Karamanlis sonbaharda erken seçimleri ilan ederken (ve iktidardan kaçarak sorumluluktan kurtulurken) ülkenin feci ekonomik durumunu gözler önüne sermişti. Yeni Demokrasi’nin yeni lideri A. Samaras yeni hükümete destek vermemiş (6 Mayıs), IMF ile sağlanan anlaşmayı parlamentoda desteklememiştir. Pasok muhalafette olsa herhalde aynı şeyi yapardı! Sol partiler de “başka” bir siyaset istedikleri için iktidarın karşısındadırlar. Bu ay emekli maaşlarının nasıl ödenecekleri konusunda önerileri de yok, bu arada. Oysa herkes Yunanistan’ın Ortak Para Birimi’ne katılmış olduğundan para basma olanağına da sahip olmadığını gayet iyi bilmektedir. Borç veren de pek kalmamıştır.

Temel sorun ekonomik değil, toplumsaldır demem bundan dolayıdır. Çok ciddi olan ekonomik sorunun üstesinden gelmeyi engelleyen anlayışlar ve pratikler ülkede egemendir. Bu yüzden de, yıllarca öncesinden öngörülen ekonomik krizle olduğu biçimde, bugünden geleceği öngörmek olanaklı olmamaktadır. Toplumsal eğilimler ekonomide olduğu gibi sayılarla ölçülemiyor. Gelecek beklenmedik sürprizler doğurabilir. İyimser olmak hiç de kolay değil. Yazıyı yine de son ayların en iç açıcı haberiyle bitireyim. Yunan parlamentosunda IMF ile sağlanan anlaşma oylanırken ana muhalafet partisinden tek bir milletvekili – parti başkanlığına aday olan ama seçimi Samaras’a karşı kaybeden – Dora Bakoyanis, anlaşmadan yana oy kullanmıştır. Samaras bu eski bakanı partiden ihraç etmiştir. Ben Bakoyanis’in demecini kutluyorum: “Popülist anlayış ve siyasi küçük hesaplar hükümetimizi mahvetmiş, bizi bu günlere getirmiş ve şimdi de bu tür kararlar almaya sürüklemektedir. Üzgünüm ama bu yokuş aşağı gidişi artık izlemek istemiyorum.”

*